

Terepgyakornokok beszámolói

Bevezető

A Közösségfejlesztők Egyesülete kezdettől fogva kiemelt figyelmet fordított a felnövekvő és feltörekvő új generáció tanítására, nevelésére, a fiatalok változatos szakmai tevékenységekbe való bevonására. Jó ideje már ugyancsak folyamatosan előtérben tartott szempont a társszakmák megszólítása, szakmaközi együttműködések és együttgondolkodások lehetőségének megteremtése, illetve a közösségfejlesztői szemléletmód terjesztése a vidéki és városi közösségeket érintő szakmaterületeken dolgozó szakemberek körében. Egyik legutóbbi nagy közös munkánk, a szervezeti stratégia megújítása során tagjaink szakmai, illetve szervezeti célként és elvárt eredményként nevesítették is ezeket a területeket.

A fenti alapvetésekből kiindulva, valamint a szervezet felsőoktatáshoz kapcsolódó tevékenységeinek erősödése nyomán az elmúlt időszakban

számos egyetemi gyakornokot fogadtunk. Az elmúlt év őszén több hallgató is érkezett hozzánk a Debreceni Egyetemről, szociális munka, illetve szociológia szakról. A szociológus hallgatók gyakorlati ideje viszonylag rövid volt, fontos szempont volt azonban, hogy ezalatt a rövid (és kötött) idő alatt is legyen lehetőségük valós helyi kezdeményezések megismerésére, illetve módszertani tudásaik gyakorlására. Más tereplátogatási lehetőségek mellett így feladatuk az lett, hogy látogassanak el 1-1 budapesti közösségi kezdeményezés, helyszínére, az előre megbeszélte szempontok alapján a kezdeményezések képviselőivel készítsenek interjút, majd tapasztalataikat rövid esettanulmányban dolgozzák fel. Az alábbiakban Kovács Ildikó és Ordasi Ágnes így születt munkáit mutatjuk be.

Farkas Gabriella gyakorlatvezető

Vissza a Pál utcába! A modern grund

Ordasi Ágnes

Molnár Ferenc már 1907-ben megírta, hogy mekkora értéke van egy kicsi zöld területnek az épületdzsungel közepén. A Pál utcai fiúknak is ez volt a legnagyobb kincsük 1889-ben. A grund, mely egy kis szabad területet jelentett a bérházak között, hatalmi harc tárgyává vált. Az volt a játszótér, a focipálya, a fatelepi útvesztő és nem utolsósorban a csatatér. Ez a hely sok kis tizenéves fiúnak szolgált bázisul. Sokaknak többet jelentett az otthonánál, más az életét adta érte. A kis föld védelme igazi csapattá kovácsolta a fiúkat. Tudták, csak együttes erővel védhetik meg e földi mennyországot. Ennek érdekében sajátos szabályokat hoztak létre, a kaptányválasztástól a fekete noteszig.

Nem tudom, hogy szándékos vagy véletlen, de az biztos, hogy kísértetiesen sok a hasonlóság a 19. századi Pál utcai grund, és a mai, 21. századi, VIII. kerületi Grundkert között. Erről a kertről nem regényben olvastam, hanem a valóságban ismertem meg. A közösség egyik oszlopos tagjával, Takács Vikivel beszélgettem.

A főváros egyre inkább terjeszkedő agglomerációja mellett az elmúlt években Budapesten és környékén is igény jelentkezett zöld területek megtartására. Az erre való hajlam leginkább a belvárosban érezhető, hiszen itt van igazán értéke a bérházak, a bevásárló központok, modern épületek között egy kis üres földterületnek. Ezek a területeken megidézik a vidéki gazdaság hangulatát: milyen is az, ha nap, mint nap tenni kell azért, hogy legyen „betevő”. Erre a folyamatra a közösségi kertek gyűjtőnevet használják. Mint ahogy ez a nevében is benne van, célja, hogy építse a helyi közösséget. Együttes erővel hozzanak létre valami olyat, amihez mindenkinek a segítségére szükség van, miközben közelebb kerülnek egymáshoz és közös ügyüké válik a kert gondozása.

A kert életútja

Így kelt életre 2012-ben a Grundkert is. Egy civilekből álló baráti társaság úgy gondolta, hogy a saját körükön kívül a helyiek bevonásával gondozzák a kis kertet. Ehhez toborzásokba kezdtek, mely

többé-kevésbé sikeres volt. Akár csak regényünk főhőseinek, a Grundkert szereplőinek is folyamatosan a szabad területekért kell/kellett küzdeniük. Az első helyén a kert két évadot élt meg, majd odébb kellett állniuk, mert a terület beépítésre került. A kis kertet a Futureal ingatlan befektető cég támogatta, hiszen új területet is adott a kezdeményezésnek. Az újonnan kapott terület a Bókay János utcában volt, pont a Gólya³ mellett. Interjúalanyom ekkor kapcsolódott be a kert életébe, tavaly februárban. Ekkor kezdték el az új kert felépítését. Ennek megvalósítására nagy terület állt a rendelkezésükre, így hamar saját ízlésükre formálták azt. A kert olyan hamar életre kelt, hogy áprilistól már termeltek is. A gyors fejlődéshez az is hozzájárult, hogy a Gólya sokban segítette a tagokat. Ott tudták tárolni a szerszámokat, be tudtak járni enni/inni, közös találkozóhelyül szolgált és nem utolsósorban a mosdó kérdése is megoldódott. S ha azt hinnénk, hogy a kert élete itt kiteljesedett és mindenki boldogan ápolja a parcelláját, csalódnánk, hisz ismét jött egy beruházó, aki kiszorította őket a területről. Első megoldásként a Gólyával szembeni üres placcra gondoltak, hiszen akkor minimális költözéssel meg tudták volna oldani a problémát és még a Gólya nyújtotta előnyök is megmaradtak volna.

Ám ez az elképzelés még leírva is túl szépnek hangzik, s a gyakorlatban sem valósult meg. A Bókay utcai csapat ekkor próbált meg keresni egy olyan helyet, ami már végleges lesz, s így kötöttek ki mai, harmadik helyükön, az Apáti utcában.

Szervezet a kert mögött

Az új hely megszerzése sok nehézséget hozott magával, hiszen a Grundkert nagyon speciális. Semmilyen szervezet nem áll mögötte, így bonyolalmas a szerződés-kötés. Az alapító civilek közül pár lány tagja a Messzelátók Egyesületének, és ők vállalták első körben, hogy támogatják a kertet. Majd ez sem ment olyan simán, mert az Egyesület

³ A Gólya lényegében egy romkocsmá, mely a civil szerveződések bázisául szolgál. <https://www.facebook.com/roncskocsmá>

mégsem akarta vállalni a feladatot, viszont egy „másik” szervezet felkeresése sem volt egyszerű feladat. Mindenki a buktatót kereste a dologban. Ha a „másik” egyesület nem vállalta, akkor biztosan van ott egy „apró betűs” rész... Végül a Messzelátók mégiscsak bevállalták a Grundkertet, s így most van szervezet a kert mögött. A háttérben meghúzódó egyesületnek kettős szerepe van, ugyanis ugyanolyan parcella-tulajdonos, mint bármely másik tag, viszont többletfelelősség van rajta.

Az egyesület kölcsönösségi viszonyba lépett a kerttel azzal, hogy vállalta: támogatják őket. A Messzelátósok eleve zöld- és öko-körökben mozognak, így nem nagyon kellett keresgélni a különböző pályázatok után, hiszen első kézből értesültek róla. Valójában a Messzelátók tudnak pályázni a kert nélkül, de a kert nem tud a Messzelátók nélkül. Ez az egyik fő szempontja annak, hogy a kert egyesületté szeretne válni.

Közben a Messzelátók szerződést kötöttek a Futureallal. A cég így vállalta a többlet- felelősséget a kert iránt, s hogy mindenkinek pozitív legyen ez a kapcsolat, külsős munkahelyszínné tették a kertet. Ezzel az intézkedéssel lehetővé tették, hogy a cég is pályázzon a kerten keresztül.

Nagyon jó és hasznos, hogy ilyen szervezetek állnak a kert mögött, és úgy tűnik, hogy ezért a kert közösségének kéne hálával tartoznia, azonban nagyon sokszor elcsúsznak az arányok. Gondolok itt arra, hogy volt egy pályázati kiírás, amelyre a kert jelezte, hogy szeretne indulni, mire úgy reagált a támogató szervezet, hogy rendben, csak keressenek maguk mögé egy másik szervezetet, mert erre ők is pályáznak. Egy másik esetben úgy valósítottak meg egy projektet, hogy előzetesen nem egyeztettek a kerttagokkal, és a megálmodott játszó helyére egy kemma épült. Látható, hogy nehéz megtalálni az együttműködésben az egyensúlyt – nem lenne szabad elfelejteni, hogy egyik sem tudna működni a másik nélkül.

Feladatkörök

Viki elmondása szerint a Grundkerten, sok másik közösségi kerttel ellentétben, nem uralkodik vasszigor. Sokkal inkább íratlan szabályok vannak érvényben, melyek, véleményem szerint, sokszor többet érnek, mint a „kőbe vésett” törvények. Persze, mint minden közösségben, itt is vannak olyan személyek, akik egyben tartják a csapatot. Jelen esetben ők a kertkoordinátorok.

Ezt a feladatkört 3 személy tölti be, azért 3, hogy ha valamiben dönteni kell, egyértelmű legyen

az eredmény. Eleinte a koordinátorok minden feladatot elláttak és magukra vállaltak, azonban tavaly megjelent az igény arra, hogy jó lenne, ha mindenki tenne valamit a közösségért. Bár ez az elképzelés nagyon szép, a gyakorlatban még mindig a koordinátorok csinálják a munka zömét. Az együttes munka úgy szokott működni, hogy ha van valamilyen feladat, akkor azt a koordinátorok meghirdetik, majd várják a lelkes jelentkezőket. S szerencsére mindig akadnak olyan szorgos tagok, akik szívesen vesznek részt az érdemi munkában. Szerintem mindenki örömmel néz egy olyan dologra, amit közös erővel hoztak létre, és nem csak eljűk tettek. Arról nem is beszélve, hogy ilyenkor jobban magáénak érzi az ember a végeredményt, így jobban is vigyáz rá.

A koordinátori feladat mellett említést érdemel még a hetes rendszer. A heteseket hétről hétre osztják be, egyszerre 2-3 főt. Az ő feladatuk, hogy karbantartsák a közösségi helyiségeket.

Ezek mellett van még a pénztáros, aki a tagdíjakat szedi; a kisház felelős, aki rendet tart a szármok között; és a blog-író, aki a kert népszerűsítéséért felel. Persze ezek mellett mindig van egy-két olyan feladatkör, amiket az élet hoz magával és menetközben alakulnak ki. Az egyik aktív kerti tag például önkéntesen elvállalta, hogy ő lesz a vízfelelős, egy másik pedig lefestette a kisházat.

Ezeken az apró dolgokon látszik, ha valaki igazi közösségként gondol a parcellákat művelő emberekre.

A kert létszáma a körülményekkel együtt folyamatosan változik. Jelenleg 28 parcella áll megművelés alatt, ezekből kettőt többen gondoznak, így körülbelül 45 főt tudhat magáénak a kert. Ebből sajnos nagyon csekély, csupán 5-6 fő az aktív résztvevők száma. Ennek okáról a későbbiekben írok.

Rendezvények

A kert rendezvényei és lehetőségei nagyban függhetnek a kert aktuális helyétől és a közösségi élettől. Ha nem lehet hol, nincs kivel és kiknek szervezni rendezvényt, úgy elég nehézkes bármilyen programot megvalósítani. Ez bizony érvényes a Grundkerten is, hiszen az állandó költözés a közösség rovására ment. Minden helyszínen újra kellett szervezni a csapatot. Szerencsére, pár kitartó parcella-tulajdonosnak hála, mindig sikerült talpra állítani a már elveszettnek látszó csapatszellemet.

A tavalyi programsorozat fő támogatója a Messzelátók voltak, hiszen pályáztak a kert részére, és egy-egy nyertes projekt megvalósítása közös

program lett. S jelen volt a már említett Futureal is, hiszen külsős munkahelyszínüké tették a kertet. Ekkor havonta körülbelül két esemény került megrendezésre.

Idén, az újabb költözés miatt, már jóval kevesebb program valósult meg. Sokan otthagyták a kertet, majd jött a vízhiány, aminek hatására még a megmaradt tagoknak is csak töredéke járt a kertbe. Majd újból előtűntek az esőfelhők és életre kezdett kelni a kert. Augusztustól októberig négy esemény került megrendezésre:

- Kertnyitó buli;
- Viki szervezett egy zártkörű eseményt a Menedék Egyesületnek, mely egy nyári táborzáró piknik formájában valósult meg;
- Volt egy projektbeszámoló, melyet szintén a Messzelátók pályáztak meg: itt a kerttel mint külsős munkahelyszínnel pályáztak. 5 ország vett részt a pályázatban, és a projekt keretein belül lehetőség nyílt a pályázó országok megismerésére: ők mit tesznek a városban belüli zöldítésért;
- Október első hétvégéjén pedig a magyar népmese kapcsán volt egy program, ami már tavaly is megrendezésre került.

E programok mellett a tagok minden szerdán „kifli-parti”-t tartanak. Ilyenkor összegyűlnek és az elkészített sütemények mellett vesézik ki az élet nagy dolgait.

Az utolsó költözés előtt, amikor még úgy volt, hogy a Gólyával szemközti területet kapják meg, elindult egy kezdeményezés, miszerint kéthetente legyenek találkozóik. Ennek az lett volna a célja, ha a cégek közbe nem szólnak, hogy egy kicsit „gatyába rázzák” a kertet. Összegezzék a tavalyi évet, mi volt benne a jó, a rossz, min kellene változtatni, hogyan lehetne igazi közösségi kertet varázsolni a különálló parcellákból. Ezekon a gyűléseken mindenki kivehetette volna a részét mind a tervezésben, szervezésben, mind pedig a kivitelezésben. S ahogy egy jó mondás tartja: „ez mind nagyon szép lett volna, ha az a volna ott nem volna”.

Problémák

Amikor az interjúalanyomnak feltettem azt a kérdést, hogy milyen problémákkal küzd a kert, akkor a következő választ kaptam: „Folyamatosan a „hol a közösség” kérdéssel.” Fura ezt hallani egy közösségi kertről, melynek a közösségépítés a miszsiója. Úgy gondoltam, itt elég sok probléma lehet, ha a mozzatórugó sem működik jól, hiszen ha van

egy jól működő közösség, akkor minden nehézséget át lehet hidalni. De mint tudjuk, sokszor nem a probléma a probléma, hanem a problémához való hozzáállás.

Ha jobban belegondolunk, elég sok megpróbáltatás érte a kis kertet, még élete kezdetén. Igazából már azelőtt szétesett, hogy igazán összeállt volna. Ennek szinte teljes mértékben a sok költözés volt az oka. Nehéz úgy várat építeni, hogy míg én épitem a végét, valaki folyamatosan bontja az elejét. A vándorlások alkalmával számos tag kiesett a kert életéből. A tagoknak már nem volt kapacitásuk egy messzebb fekvő kert rendszeres látogatásához, vagy már nem láttak értelmét ennek a gondozásnak, ugyanis addigi munkáik sem maradtak fent.

Ha volt hely, akkor biztos, hogy hiányzott valami, ami létfontosságú a működéshez. Ilyen volt például a vízkérdés. A régi helyen ez úgy volt megoldva, hogy a talajvizet használták a locsoláshoz, azonban az Apáti utcában ez nem lehetséges. Ezáltal, egy-két kitartó és igazán lelkes parcellatulajdonoson kívül, akik ásványvizet palackokkal oldották meg a locsolást, nem sokan jártak le a kertbe. Végül, mint a mesékben, ezen a téren is minden jóra fordult, mert egy tűzcsap segítségével sikerült orvosolni a problémát.

Ezen kívül az is hozzájárul a széthúzáshoz, hogy még maga a kert, tehát a közösség sem tudja, hogy mennyire szeretne nyitni mások felé. S amíg ezt nem tisztázzák, nem is tudnak tovább lépni a következő lépcsőfokra. Ha nyitottabb kert szeretnének lenni, és hozzájárulni a környék közösségéhez, akkor sokkal jobban kellene aktivizálniuk magukat. Az blogon és a Facebook-os oldalon kívül fel kellene venni a kapcsolatot a helyi iskolával, a közeli lakóövezetekkel, hogy elterjedjen a kert híre. Ez a ma még nyitott kérdés nagyban befolyásolja a rendezvényeket is, mert ameddig nem döntenek el, hogy akarnak-e nyitni, addig nem fognak érkezni új érdeklődők, hiszen a kertkapu zárva van előttük.

Jövőkép

A kert bakancslistájának első pontja, hogyan élesszék újjá a területet, építsenek közösséget, lendüljön be a termelés. Ha ezek megvannak, akkor a közösség mint tartóoszlop lesz jelen, amire már bátran lehet építeni.

Téli tervként szerepel egy filmklub megalapítása, melynek a Gólya adna otthont. Ez kiemelkedően jó lehetőség lenne arra, hogy sokakkal megismeressék a kertet.

Ezután a Grundkert szeretné, ha a budapesti közösségi kertek valamilyen szinten kapcsolatba tudnának lépni egymással, s együtt tudnának tervezni, dolgozni. Ha a város minden pontjának közelében elérhető lenne egy közösségi kert, akkor nagyon hamar pókhálóként szőné be magát az emberek gondolkodásmódjába a zöld területek gondozásának lehetősége. Nagy ereje lenne, ha az ember mindenhol tudna találkozni egy plakáttal, egy szórólappal, egy felhívással, főleg ha a lakóhelye közelében is rátalálna egy ilyen nagyszerű szabadidős tevékenységre.

Ha minden eddigi terv az elképzelések szerint halad, akkor már nem állhat semmi a kert útjába annak érdekében, hogy megvalósítsák a nagy elképzelést: egy éjszakát a közösségi kerteknek szentelnének, a Budapesten található mindegy 25-30 kert számára, Közöségi Kertek Éjszakája elnevezéssel.

Összegzés

Egy tervezett, a Közösségfejlesztők Egyesületével (KÖFE) való közös programtól arra számítanak, hogy az esetleg olyan kapukat nyitna meg előttük, melyek segítenék a közösség megerősödését. Kétségtelen, hogy a kertnek szüksége van egy kis „renoválásra”, melyben a közösségfejlesztők tudnák őket segíteni. Ha a következő szezonban úgy döntene a kert, hogy mégis jobban beleássza magát a szomszédsági programokba és jobban aktivizálja magát a környéken, akkor sokat tanulna másoktól az ilyen fórumokon. Nem beszélve arról, hogy a KÖFE-nek nem kevés tapasztalata van ilyen téren, és némileg tudná egyengeti a kert útját.

Az Egyesület és a Grundkert jól ki tudnák egészíteni egymást, akár hosszabb távon is. Ha a KÖFE által támogatott valamely szervezet vagy közösség eljutna oda, hogy szeretnének egy kertet, akkor abban tudná őket a segíteni a Grundkert, míg a Grundkert fejlődéséhez és sikerességéhez a KÖFE járulna hozzá.

Nem könnyű egy kis közösségnek kiállni ezt a sok próbát, amin átmentek. Nagyon jónak látom ezt a kezdeményezést, viszont úgy érzem, hogy most egy kis segítségre van szüksége a kertnek ahhoz, hogy egy hosszútávon működőképes civil szervezet legyen. Talán a jövő az önfenntartó szervezetekben van, amihez egy ilyen kezdeményezésnek minden adottsága megvan, csak nem szabad veszni hagyni őket.

Remélem, a Kedves Olvasó elég komplex képet kapott egy XXI. századi grund életéről. Bár a tanulmány végére rájöttem, hogy közel sincs akkora hasonlóság a Pál utcai fiúk és a – most már – Apáti utcai csapat között, mint eleinte gondoltam. A céljuk és harcuk viszont hasonló: teremteni maguknak egy kis zöld területet, ahol kedvükre tevékenykedhetnek, de amelyért folyamatosan harcolni kell. Nagyon fontos, hogy kitartóan küzdjenek a kitűzött célért, mert akadályok mindig fognak eléjük kerülni. Viszont ha elég erősek a grund falai, akkor nem fogják őket ledönteni. Megeshet, hogy sérülni fognak és toldani-foldani kell őket, de az alapjai ott lesznek, amire aztán újból lehet építeni.

ordasi.agines@gmail.com

Hajózás a szivárvány alatt

Kovács Ildikó

A posztadoleszcencia jelensége jól megfigyelhető a mai Magyarország területén is. Mint közel huszonöt éves egyetemista diáklánynak, nekem sincsen még gyermekem, így az anyaközpontok működése, szerveződése távol áll tőlem. Mint másodéves szociológus mesterszakos hallgató, úgy gondolom, hogy az ismeretlen dolgokkal szemben az ember kezében az egyetlen használható „fegyver” a megismerés. A Közösségfejlesztők Egyesületénél teljesített terepgyakorlatom keretein belül két budapesti civil szerveződés meghatározó alakjával készítettem interjút, hogy behatóbb képet nyerhessek mindennapos életükbe.

Mindkét csoport – az Írisz Családi Kör (továbbiakban: Írisz) és az Anyahajó – a Ferencvárosi kerületben működik, nagyjából azonos célcsoporttal. Az Írisz 2007-ben, egy akkor megrendezésre került Születés Hete rendezvénysorozatból indult növekedésnek. A program elsődleges célja, hogy oly módon informálja a várandós anyukákat, illetve a kisgyermekes anyukákat, hogy a gyermekek, illetve a család életére jelentős hatást gyakorló kérdésekben maguk is felelős, kompetens döntéseket tudjanak hozni. Ez által a nő és a család egésze is felelősséget tud vállalni magáért és a gyermekéért, képesek kiállni a minél háborítatlanabb gyermekvállalásért és gyermekszülésért. A program a Dési Huber István Művelődési Házban került megrendezésre, mely azóta is kulcsszerepet játszik a csapat életében. Ekkor valósult meg első ízben a Babák Rózsaparkja nevű közösségi kert kialakítása is; a rózsaparkban az itt született babák minden évben kapnak egy újonnan ültetett rózsatövet, mivel az Önkormányzat nyert egy pályázatot két park kialakítására. Az Írisz Családi Kör azóta is minden évben tevékenyen részt vesz a babák rózsaparkja és a születés hete megszervezésében és lebonyolításában.

A csoport tagjaival szervezett beszélgetésekből leszűrt tapasztalatom az, hogy bármilyen közösség megszervezéséhez legkevesebb két nagyon fontos dolog szükséges. Egyrészt legyen legalább egy olyan aktív személyiség, aki belsőleg is motivált arra, hogy egyre bezárkózóbb világunkban próbáljon aktív közösséget létrehozni, és ezért tevékenyen lépni is tudjon, másrészt pedig, hogy a közös-

ségnek legyen egy olyan közös érdeke, amely mentén aktivizálódni tudnak. Az Írisz létrejöttékor nagyon fontos szempont volt, hogy a változó élethelyzetben lévő kismamák és GYES-en (vagy GYED-en, GYET-en) lévő anyukák egy olyan befogadó bázist hozzanak létre, melyben kölcsönösen kiegészíthetik egymást: betehetik a közösbe, amijük van, legyen az akár tudás vagy anyagi javak, és kivehetik, amire épp szükségük van.

Az Írisz egyik nagy és folyamatosan jelen lévő nehézsége, hogy az anyukák változó élethelyzetben vannak, és többségük, amint visszatér dolgozni, megszűnik a közösség tevékeny tagjának lenni. Bár akadnak kivételek, a legtöbbször egy idő után már csak az évente párszor megrendezésre kerülő nagyobb programokat látogatják, vagy még azokat sem. A problémát többek között a dolgozók és a GYES-en lévők eltérő időbeosztása jelenti. Emiatt a közösség összetétele sem állandó, így folyamatosan rá van kényszerülve arra, hogy új tagokat toborozzon. Erre kiforrott és mai napig jó működő stratégiájuk a babák rózsaparkja, amelynek ötletével egy azóta már nyugdíjas bölcsődevezető állt elő évekkor ezelőtt, és kérte az önkormányzatot a program megvalósítására. A park létrejötté nagyszerű teret kínál az Írisz számára, megteremtí ugyanis azt a közeget, ahol megismerkedhetnek azokkal, akiknek babájuk született, és akiket így bevonhatnak a közösségbe. Az közösséghez csatlakozók először csak a programok rendszeres résztvevői, majd néhányan azok szervezőivé is válhatnak. Ezen kívül a védőnőknél kihelyezett plakátok, a honlap⁴ és a Facebook⁵ segítségével próbálják magukat hirdetni és megismertetni célközönségükkel.

Az Írisz Családi Kör 2008 óta létezik, akkor kapta nevét és emblémáját a már benne lévő tagoktól. Már akkor is fontosnak érezték, hogy ez nem női csoport, hanem családi kör, és ezt mind a mai napig szem előtt tartják: így előfordul, hogy egy-egy programra az apuka megy el, vagy éppen ők is felajánlják önkéntes munkájukat egy-egy program megvalósításához. Előfordul, hogy a hivatalos program

⁴ www.ferencvarosiszuletes.gportal.hu

⁵ www.facebook.com/pages/%C3%8Drisz-Csal%C3%A1di-K%C3%B6r/726942720667290

végén még apuka-focit is szerveznek az édesapák.

Az Írisz alapvetése, hogy nem kell arra várni, hogy valaki szolgáltatás-szerűen megvalósítson valamit, amire lenne igény. Ha a csapaton belül van valamire igény, amihez rendelkezésre áll elég tudás, készség, képesség és idő, akkor a ráérés függvényében azt megvalósítják. A közösségfejlesztés egyik fontos mozzanata, hogy tagjai ne csak azt várják el, hogy programokat szervezzenek számukra, hanem önmaguk is adjanak ötleteket, legyen véleményük, tudják megfogalmazni vágyaikat és igényeiket, majd az elképzeléseik megszervezésében aktívan vegyenek részt.

Ahogy az Írisz tagjai egyre jobban megismerték egymást, egyre több olyan ötlettel jelentkeztek, amelyek a tagok aktív tevékenysége révén valósultak meg. Ez a tényező, az emberi erő rendelkezésre állása kulcsfontosságú az Írisz életében, hiszen a Dési Huber István Művelődési Ház programfüzetébe bekerülő programok megtartása köteleességgé válik: ha valaki arra jár, és szeretne betérni rá, nem szembesülhet azzal, hogy a program elmarad, mert a szervezők nem akarnak időt és energiát fordítani rá – nem okozhatnak csalódást, hiszen ezzel esetleges új, aktív tagoktól fosztanak meg magukat. Ebből korábban volt már konfliktus, de azok, akiket akkor nem sikerült kellőképpen motiválni, mára már az Anyahajó tagjai. Egyik interjúalanyom szerint az Anyahajóban másfajta technikával próbálnak csinálni dolgokat, de az az igény, hogy legyenek rendszeresen programok, és hogy ezekre lehessen számítani, ott is megjelenik. Az előzmények miatt bizonytalan, hogy ez ott hogyan fog működni. Az Írisz működése szempontjából létfontosságú, hogy mindig elég tag legyen, akik közül többen készek aktívan is hozzájárulni a közösség építéséhez és fejlesztéséhez. Ez az egyik legsúlyosabb, állandó probléma és kihívás az Írisz számára.

Az Írisz rendszeresen megszervez bizonyos programokat. Ezekre jól érezhető igény van: egy, az Írisztől független nő szeretett volna baba-mama klubot indítani a művelődési házban, annak vezetője révén került kapcsolatba az Íriszsel. Megszerveződött a baba-mama klub, melyet azóta is rendszeresen megtartanak. Programjaik közé tartozik tehát a havi egyszeri alkalommal megszervezett baba-mama klub, a szintén havi egyszeri alkalommal megszervezett szoptatást támogató baba-mama klub és várandós beszélgető kör, valamint a minden hónap utolsó csütörtökjén megrendezésre kerülő kuckó program. Erre volt, illetve van energia. Állandó közös programjaik nem jelentenek napi szintű

elfoglaltságot, programot. Laza közösségi együttlét, így több olyan momentum van, amelyeket nem sikerül megvalósítaniuk. Ilyen például a komatálás, amit az Anyahajó sikerrel valósított meg – ez egyfajta érési folyamat eredménye lehet. Ezen kívül vannak bizonyos nagyobb események, programok is, melyek megszervezésében és lebonyolításában az Írisz tevékeny szerepet vállal. Ilyen többek között a babák rózsaparkjában a rózsatövek átadása, az állampolgári részvétel heti programsorozat, a születés hetének megszervezése a kerületben, az anyatejes világhét. Az ezek iránti igény kézzelfogható – magyarázta az Írisz „motorját” jelentő interjúalany –, mert amikor ő maga egy fél évre magánéleti okok miatt visszavonult, az Írisz ment tovább, a főbb feladatokat azonnal átvállalták tőle.

Amikor felmerült az a probléma, hogy a rendezvények anyagi fedezetét is biztosítani kell, a tagdíj szedését elvetették. E helyett olyan alternatív megoldások valósultak meg, mint a zsákmacska, amelyhez bárki hozhatott megunt dolgot, és pár száz forintért vihetett el belőle, nagy rendezvényeiknél a süti büfével való adománygyűjtés, vagy éppen a limonádéárusítás, később pedig rendszeres támogatóik is akadtak. Erre szükség is van, hiszen míg 2010-ig ingyenesen lehettek a közösségi házban, azóta egy rendelet nyomán bérleti díjat kell fizetniük, még ha az kifejezetten kedvezményes is számukra. Az Írisz közösségi csoport több éves fejlődése bizonyítja, hogy lehetséges megőrizni civilségüket, jó partneri viszonyt kialakítani mindazokkal, akik nem befolyásolni, hanem támogatni akarják célkitűzéseiket. Jó kapcsolatuk van a kerület önkormányzatával, valamint több helyi szervezettel, de a TAVAM⁶ révén országsszerte laza kapcsolat fűzi őket össze különféle női szervezetekkel. Ezek között kiemelendő a miskolci HOLDAM⁷, mely 2007-es indulásával az első magyarországi anyaközpont.

Bizonyos ügyek mögé az Írisz tagjai egyként sorakoznak fel, és gyakorolnak nyomást az önkormányzatra, ha úgy ítélik meg, hogy ez szükséges. Így például szorgalmazták a művelődési ház rámpájának kiépítését, mert a lépcsőn babakocsival, főleg

⁶ A TAVAM egy ernyőszervezet, ami női szervezeteket próbál összegyűjteni, lehetőséget biztosítva számukra, hogy egymást ismerve, egymással kapcsolatot tartva tudjanak programokat csinálni. Ezzel megteremti a feltételeit, hogy segítsék egymást akár szakemberrel, közönséggel, akár kérdésekkel vagy ötletekkel, www.tavam.hu

⁷ Holdam Egyesület: miskolci nők és anyák közössége, www.holdam.hu

télen, nehézkesen lehetett feljutni. Márpedig főleg az esősebb, hűvösebb időszakokban használják a házat: nyáron szabadtéri programokat szerveznek a közeli játszótéren, ami jól megközelíthető, és amely így külsősöket is be tud vonzani. Az önkormányzathoz fűződő viszonya ellenére az Írisz politikailag független. Ez az egyik rózsaparki fotó után meg is fogalmazódott, amelyet a korábbiak mellé téve jól látható, hogy míg a politikai résztvevők változnak, a civilek ugyanazok.

Az Írisz közössége arra törekszik, hogy megőrizze civilségét és függetlenségét. Nem kívánnak egyesületté fejlődni, rendszeres szervezettséggel nagy programokat létrehozni, mert úgy érzik, hogy az adminisztráció elvonná az erőt és a figyelmet az általuk fontosabbnak ítélt dolgoktól. További probléma, hogy egy egyesületben mindig meghatározott számú tagnak kell lennie, és míg az otthon lévő anyukák szívesen áldozzák erre idejüket és energiáikat, munka mellett már kevésbé. Ezért nem indultak nagyobb civil pályázatokon sem, legfeljebb más szervezetekkel közösen: 2008 óta működnek. Akkor még a Ferencvárosi Közösségi Alapítvány nem volt bejegyezve, mivel azt csak 2011 végén jegyezték be, így nem volt lehetőség velük közösen pályázni. Rendezvényeikre a közösség ötletes börszékkal, önkéntes adományokkal, legújabbán pedig már a támogatók alapítványi hozzájárulásával szerzi meg a szükséges anyagiakat.

Mivel az Írisz közössége nem kívánt formális egyesületté válni, sem pedig a programok sűrűségén változtatni, a lakóközösségből többen elhatározták, hogy létrehoznak egy új szervezetet, amely az **Anyahajó** nevet viseli, s amely elindult az egyesületté válás útján. Az Anyahajó az Íriszsel azonos célközönséget, de más utakat, más jellegű szervezettséget választott. Fő célkitűzése, hogy a lakótelepen élő kismamákat kiszakítsa az elszigeteltségükből, úgy, hogy ne csak havi rendszerességgel biztosítsanak programokat, hanem minden napra jusson legalább egy. Ennek megvalósulása természetesen a tagok aktivitásától is függ: volt, hogy pár hónapra ez már meg tudott valósulni, most csendesebb időszak van. Mindehhez az egyesületi jogi formát választották, amely alkalmassá teszi őket arra, hogy nagyobb pályázatokon induljanak. Jelenleg egy norvég pályázaton nyert összegből gazdálkodnak, az ott vállaltaknak megfelelően, mivel a Norvég Civil Támogatási Alap⁸ támogatása szerveződésben foglalt, rendszeres kötelezettséggel jár.

⁸ <https://norvegcivilalap.hu>

Ez azt jelenti, hogy napi szintű legyen a működés, fix programokkal, havi programterv alapján, így jelenleg ez határozza meg a legerősebben, hogy merre tart a szervezet. Azonban kiderült, hogy mást láttak akkor – decemberben – fontosnak, és mást látnak most, de már azon az úton kell haladniuk, amit akkor kijelöltek. Akkor nagyon kiemelt feladatként látták, hogy sok nagy rendezvényük, és ezek mindegyike jelentős legyen. Most, hogy már az összeset megszervezték, úgy érződik, hogy túl sok energia ment el rájuk, és vagy nem hoztak vissza annyit, mint várták, vagy még nem látszik, hogy az energiák megtérülnének. Ma már inkább arra fektetnének hangsúlyt, hogy akik már benne vannak, és csinálják, azok között személyes kapcsolat épüljön, erősödjön, és ez együttműködésre sarkallja őket: szeretnék, hogy a már „bent” munkálkodók érezzék ennek hasznát, áldását, és ne csak kifelé kommunikálják, milyen jó tagnak lenni. Úgy látják, hogy ha a szervezeten belül lévők tényleg nagyon jól érzik magukat, akkor ez önmagában is elégséges kommunikációvá válhat. Ezzel együtt is nagyon hasznosnak látják a norvég pályázatot, hiszen a nélkül sehol sem lennének, ráadásul a pályázat beszámolási időszakának szorító kötelezettsége rákényszerítette őket, hogy csinálják is meg, amit elképzelték. Interjúalanyom hozzátette, hogy az önkormányzati pályázatokat nagyon későn írták ki, így nem volt rá elég idejük és erejük, de a későbbiekben ilyen típusú pályázatokon is terveznek majd indulni.

Céljuk alapvetően az, hogy a szervezetet a civil közösség működtesse, és ne csak néhány aktív tag dolgozzon a közösségért. Ez nem kis feladat, hiszen két-három év után, hacsak nem születik újabb gyermek, az anyukák általában visszamennek dolgozni, és a változó tagságot újra és újra össze kell fogni. Ez jelen pillanatban mindkét csoportban jelentős probléma. Mivel az Anyahajó az Íriszből vált ki, így annak aktív magja jelentősen megcsappant. Bár azóta sokan mindkét kezdeményezésben szerepet vállalnak, kezdetben a két szervezet viszonya viharosan indult, mivel az Anyahajó létrejöttkor az hangzott el, hogy a Ferencvárosban eddig nem volt semmi. Ez az Íriszben tevékenyen résztvevő tagokat megbántotta, az együttműködést pedig megnehezítette, azzal együtt is, hogy mindvégig volt, aki mindkét egységben vállalt valamilyen feladatkört.

Az Anyahajóban, talán pont frissessége okán, a szerepek és feladatkörök kiosztása egyelőre nem zajlik problémamentesen. Az egyik alapító tag elmondta, mennyi mindent végez jelen pillanatban egyedül, s hogy emiatt túlterheltnek érzi magát,

feladatai egy jelentős részét szívesen bízna másokra, míg van, amit természetesen csinálna tovább is. Hozzátette, hogy aki elvállal egy adott programot, az egyúttal azt is vállalja, hogy azt legalább egy-két hónapig biztosan csinálni, működtetni is fogja – neki például ilyen a horgoló kör, amit immáron másfél éve minden hétfőn megtart. Rendszeres programjuk még a hordozó kör, amit kéthetente tartanak meg, a fél pár evezős klub, ami minden kedden délután van. E mellé, ha az idejük engedi, megszervezik az úgynevezett szabad kikötőt: ekkor nincs megadott téma, csupán a lehetőség az együttlétre, de természetesen ehhez is szükség van házigazdára. Tavaly állandó házigazda volt, és fix időpontot rendeltek az eseményhez, ez azonban nem működött olyan jól, mint várták. Terveik szerint sok házigazda lesz: ehhez készült egy táblázat, melybe mindenki beírhatja, melyik délelőttöt, avagy délutánt vállalja el – s így amelyik időpontnak lesz „gazdája”, az kerül megrendezésre. Szoktak tartani vásárokat, Mikulás bulit, pótszilvesztert, húsvéti mulatságot (ekkor tojáskeresést szerveznek a nyúldombon), farsangot. Mivel folyamatosan mennek el régebbi, illetve jönnek újabb tagok, a szervezet maga is dinamikus: az alakul, amire van energia, vagy éppen szaktudás, és a felmerülő igények is változnak, amihez rugalmasan alkalmazkodni kell.

Interjúalanyom elmondása szerint még ki kell tapasztalniuk, meg kell tanulniuk, hogyan lehet hatékonyan működtetni egy ilyen szervezetet, és egyszerre mind összetartani, aktivizálni és felelősségvállalásra buzdítani a közösséget. Ezzel együtt, már sikerült megvalósítaniuk a közösségen belül a komatálazást – ami leginkább csak a második gyermeküket várók esetében lehetséges, hiszen az anyukák rendszerint csak az első gyermek megszületése után csatlakoznak a közösséghez. A másik komoly eredmény, hogy sikerült kapcsolatot teremteniük a Platán idősök otthonával, ahol helyet kaptak, s ahol a korosztályok elkezdtek nyitni egymás felé. Az interjúk alapján kiderült, hogy a lakótelepen nagyon jellemző az, hogy olyan kisgyerekes családok vannak jelen, akiktől a nagyszülők távol laknak, tehát nincs meg az a támogatás, amit a nagyszülők biztosítani tudnának, másfelől olyan idősök is laknak itt, akiknek viszont távol laknak a gyerekeik: ezt a két korcsoportot próbálják kicsit összehozni.

Az Anyahajó egy másik jelentős problémája megoldódni látszik: eddig nem állt rendelkezésükre semmilyen helyszín, amivel szabadon rendezhettek volna, időponttól függetlenül. Amint az interjúból az kiderült, komoly ígéretet kaptak az

önkormányzattól, mely szerint a közeljövőben rendelkezésükre bocsájtanak egy az igényeiknek megfelelő (minimum fürdőszobával és konyhával ellátott) helyiséget. Az Anyahajó életében is fontos szerepet tölt be a babák rózsaparkja. Ezen kívül nagy hangsúlyt fektetnek az elektronikus kapcsolattartásra, így a Facebook⁹ csoportjukra, a weboldalakra¹⁰, valamint blogot is vezetnek.

A két közösségi csoport megismerése alapján nehéz eldönteni, hogy egy lakóközösség számára melyik a hasznosabb szerveződés. Ezért is fontos az – ahogy a nyilatkozók mondták –, hogy ma már jó kapcsolat van a két szervezet között, egymás rendezvényein részt vesznek, és támogatják egymást. Talán nem is érdemes összehasonlítani tennünk, hogy a lazább, kötetlenebb, vagy a szervezettebb civil közösség az eredményesebb, hiszen egy közösség erejét a benne részt vevő tagok igénye, aktivitása adja meg: jelen pillanatban pedig úgy tűnik, mindkettőre van igény.

A civil közösségek sikerességére igaz az a mondat, amelyet Makarenko így fogalmazott meg: *„Hiába beszélek én az embereknek arról, hogy legyenek bátrak, legfeljebb azt érem el, hogy ugyanolyan szépen fognak beszélni a bátorságról, mint én. De ha olyan feladatok elé állítom az egyént, amely bátorságot igényel, akkor kialakul minden egyénben a bátorság.”*

Az ilyen típusú civil közösségek olyan terepek, amelyek lehetőséget adnak arra, hogy a közösségekben részt vevők egyénisége pozitív irányba fejlődjen, és ez ne csak önmagának, hanem a családjának, sőt a tágabb környezetének is hasznára váljon. A József Attila lakótelepen dolgozó szervezetek jól működnek. Arra a kérdésemre, hogy tevékenységüket jobb színvonalon lássák el, miben segíthetne nekik a Közösségfejlesztők Egyesülete, a következőket fogalmazták meg: szakmai tanácsok a szervezésekhez, szociológiai felmérések, vezetői tréningek a konfliktuskezelésekről, valamint a kommunikációs technikáról, és a közösségek összetartásáról.

Ahogy John F. Kennedy mondta: *„Ne azt kérdezd, mit tehet érted a hazád, hanem hogy mit tehetsz te a hazáért.”* Átfogalmazva mindezt azt hiszem, megkapjuk e két kezdeményezés jelmondatát: *Ne azt kérdezd, mit tehet érted a közösség, hanem hogy mit tehetsz te a közösségért.*

⁹ www.facebook.com/pages/Anyahaj%C3%B3-Anyak%C3%B6zpont/518392078336935

¹⁰ <http://anyahajokozpont.hu>

